

Santa Agnès

Matadepera

Ubicació

Comarca: Vallès Occidental
Lloc/Adreça: Canal de Santa Agnès
Emplaçament Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac
Alçada: 825

Coordenades:

Latitud: 41.64712
Longitud: 2.01615
UTM Est (X): 418071
UTM Nord (Y): 4611065

Classificació

Número de fitxa 08120 - 396
Àmbit: Patrimoni immoble
Tipologia Edifici
Estil / època: Medieval Modern Contemporani
Segle XIII-XX
Estat de conservació Dolent
Notes de conservació: Estat general, d'abandonament, amb envaïment de la vegetació, grafitis i detritus varis.
Protecció Legal
Tipus de protecció: BPU
Observacions protecció: Tipologia B de la normativa específica pels elements arqueològics (Fitxa número 47 del Catàleg de Béns a protegir del Pla d'Ordenació Urbanística Municipal).
Data aprovació: dt., 22/09/2009 - 12:00
Accés Difícil
Ús actual: Altres
Titularitat Privada
Titular: 08119A002000010000YH
Fitxes associades:

Descripció

L'ermita i la Cova de Santa Agnès estan situades al vessant esquerre de la canal homònima, envoltades per cingles i precipicis. S'hi pot accedir directament per la canal, pujant per un camí sinuós amb fort pendent, entremig d'alzines i boixos, o bé des del cim de la Mola, en direcció a la Cova o Morral del Drac. Un cop allí, es localitza la capçalera de la Canal de Santa Agnès, que cal baixar-la. D'una manera o de l'altra, el paisatge és exuberant, poblat per un ufanós alzar, amb boix grèvol, avellaners i boixos de gran bellesa.

El darrer tram discorre paral·lel al roquissar, per un camí estret i murat en alguns trams que permet salvar l'esvoranc de la canal. Immediatament apareix la vella portalada que dona pas a un recinte tancat amb un pati central. A l'exterior, la portalada està formada per dos brancals de quatre blocs de pedra a cada costat, perfectament escairades, sense fonamentació, que suporten una llinda monolítica plana. Al damunt d'aquesta, hi ha un nínxol triangular, amb funció d'arc de descàrrega. A la part inferior central de la llinda, encara s'hi pot llegir la data de 1595.

El conjunt està format per un pati interior, una balma, una cova amb varis gours i dos edificis; l'ermita i adossada, pel mur nord-est, un habitatge. Del cancell d'accés, de planta rectangular, amb planta baixa i pis, només en resten alguns murs de pedra collada amb morter de calç. El carener indica que la coberta hauria estat a doble vessant, de teula àrab (pel gran nombre de restes localitzades canal avall). El sòl està format per la mateixa roca, rebaixada. Al fons, sembla que aquest espai comunicava a partir d'uns graons amb el que seria la planta baixa, que dona accés a l'habitatge, probablement destinada al bestiar.

L'espai del pati interior, a mena de claustre, probablement estigués empedrat, com així es pot veure en el primer tram d'accés, baixant per dos graons força erosionats, retallats a la mateixa pedra.

A la zona més oriental, a mà esquerra, hi ha una cova balmada estructurada en un estrat argilós, amb restes de colades i pedra tosca. Mesura uns deu metres de fons amb una secció de cinc per dos metres. Els murs i el sostre estan plens grafitats. Al seu interior, hi ha restes de fogueres i detritus varis.

A ponent, s'observa l'entrada d'una cova de poc més d'un metre d'alçada. Es tracta de la part més profunda de la balma, d'uns 90 metres de recorregut. Aquesta part es coneix amb el nom de Cova de Santa Agnès. A partir de la boca d'entrada s'accedeix a través d'un passadís o corredor de cinc metres per tot just un metre d'amplada, al vestíbul de la cavitat principal (30 metres de recorregut). Al davant del vestíbul, s'observen una successió de gours esglaonats que bifurquen en el seu tram final, seguint dues diàclasis. Aquests dics naturals estan formats per damunt d'irregularitats de la superfície, per precipitació de carbonat de calci, que per addició de les successives capes de calcita, que amb el pas del temps s'han anat incrementant en alçada, donen lloc a petits embassaments d'aigua.

L'edifici, d'una sola nau, està construït aprofitant l'obertura màxima de la cova (orientada al nord-est). Una obertura a la part superior de l'estructura muraria (a ponent) en forma semicercle, i una finestra oberta a la part inferior de la nau permeten il·luminar minsament la cova, creant un lleuger corrent d'aire.

La façana principal, situada a mà dreta de l'accés a la cova, està molt embardissada. La portalada és de doble fulla. Consta de dos muntants, rectes, formats per quatre grans blocs de pedra escairada i una llinda

lleugerament voltada. En el muntant dret (tercer bloc començat des de baix) s'hi observa un grafit propi dels constructors. Ferrando (1983), mostra un dibuix de l'any 1927, fet per Josep Rigol de Terrassa, amb l'escut, espoliat, que hi havia a la part superior de la llinda. Entre la vegetació s'endevina el que podria ser l'arrencada d'un petit campanar d'espadanya.

L'interior de la nau presenta dos arcs apuntats, un altar retallat a la roca amb la llosa superior caiguda al terra, a mà esquerra. Les parets conserven restes d'arrebossat amb morter de calç damunt del qual hi ha grafit de totes les èpoques.

Entrant a mà esquerra, hi ha una obertura que comunica amb la cova, i més al fons, una capelleta amb un altar de pedra. Hi ha varis pessebres casolans i ofrenes al damunt. Al darrera de l'altar, en el que correspondria com a absis, hi ha una gatera. Mesura 18 metres de llargada per 0'50 m de diàmetre màxim que comunica amb l'altre costat de la cinglera.

Al pany dret hi ha un finestrella allargassada i una portella que permetia comunicar amb l'altra banda de l'ermita, amb dues fornícules a mà esquerra. El terra, actualment recobert de terra, deixa entreveure la roca nua.

Finalment, a mà dreta del conjunt, adaptant-se a l'orografia del terreny, hi ha un edifici allargassat amb funcions d'habitatge. El seu interior està envaït per la vegetació. És de planta rectangular, amb un mur mitjaner. Consta de planta baixa i dos pisos. Totes les obertures (a excepció de la que comunica el segon pis amb l'ermita) estan construïdes en el pany de paret orientat al nord-est. Tenen festejadors a banda i banda, de pedra. De la llinda, absent, s'observen els encaixos interiors per una peça de fusta. Les de la planta principal (planta pis) són les més acurades amb un ampit de pedra. Destaca, a mà dreta d'aquest finestral, una fornícula arrodonida amb una pica de pedra al seu interior i dues lleixes laterals. També és en aquesta planta i part de la segona on es poden observar restes d'arrebossats amb morter de calç.

Entre la planta baixa i el segon pis s'observen encaixos de ferro collats a les parets que sostenen almenys tres bigues (tipus tauló) de fusta tractada.

Observacions:

Descripció que fa Ramon Arabía i Solanas (1878) recollida dins, Memòries de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques: "(...) A dal tnos esperaven ja'ls companys, y mentres lo Sr. Mariezcurrena treya una vista del monestir, s'enllestia tothom per a la marxa. A dos quarts d'onze s'emprengué aquesta, y després de despedirnos d'aquella casa hospitalària (Can Pobla) y de donar la última mirada al Montserrat, comensárem á davallar lo camí de Santa Agnés, si bé en extrem fatigós, hermosissim també per sa frondositat y grandiosa perspectiva. Obert entre atapahidas alzinaz, boixos, murtres y falgueres; matisat tot ell de flayrosas violetes boscanes y d'herbas á que atribueixen rares virtuts los malalts de l'entorn, y dominat per feixuga y peladas rocas, domina en vast amfiteatre, format per los alterosos contraforts de la montanya, sas vessants ombrívols, las voreres altre temps somrisentas y avuy per la sequedat groguencas y marcides de la riera de Castellar, y á la altra part d'aqueixa, las graciosas ondulacions de montanyas mes planeres que s'esglahonan fins al últim extrem de l'horiso.

Arrivats a la cova de Santa Agnés, nos deturárem: bé mereixia un petit alto l'agreste lloch que, segons la poètica tradició. Havia vist la lluyta y triomf del bon comte Wifredo contra'l drach á principis del sigle IX, y ahont la fé dels successius alsá lo solitari retiro que santificáren ab aspre penitencia fervorosos anacoretas. Penetrárem ab veneració en sas tenebroses voltes y vegérem ab llàstima l'estat abatut y desolat de sas obras exteriors. A dintre, la persistent sequera té quasi eixuts los safeitx que abans á doll omplia la font que avuy murmura trista en l'últim recés, y á fora van desfentse en runes

miserables las macisas paredes y los airesos finestrals que ja no pot preservar la estreta abraçada de l'eura centenària. Ay! Així han caygut tas lleys y s'ha oblidat ta historia, oh patria venerada; ¡malhaja qui veu ab cor fret tanta tristor y en compte d'enlayrarse á virils meditacions s'enllota en lo fanch de la sensualitat, capás tan sols de fer més gran nostra decadència!

Aquí's pot dir que acaba la expedició, puix lo Sr. Mariezcurrena, infatigable en lo treball, nos anuncia que tenia ja llesta la fotografia de la cova. Permetéume que'l saludi com á aquell de nostres companys que mellor personificava en aquell moment l'esperit de l'Associació, çó es, l'estudi y conservació de lo antich amb l'auxili dels medis més moderns, medis que en tal us s'sennobleixen y realisan en má del home una part de la providencial armonia que, á través dels sigles, té trabats los mons".

Història

La creença popular (sense que s'hagi pogut localitzar cap document que ho certifiqui) diu que suposades deodictae o deovotae haurien mantingut una vinculació amb la vida religiosa de Santa Agnès i rentaven la roba dels monjos del monestir de Sant Llorenç a les piques de la cova".

Jeroni Pujades, (1609) escriu "(...) y bajo las aras de su capilla, solia haber una estrecha senda entre peñascos que se iba estiando como una larga manga que salia del cuerpo de la grande cueva. Se mandó cerrar aquella profundidad porque convenía así a la decendia del lugar que no se entrase mas á ella (...)". Pujades conegué el darrer abat del monestir de Sant Llorenç, Francesc Olivó d'Alvèrnia, que morí l'any 1608.

Les primeres referències escrites conservades, se situen l'any 1329, quan al dia 8 de les calendes de març, Bernat, donat de la capella de Santa Agnès, (per voluntat de fra Guillem de Sant Martí, abat de Sant Llorenç del Munt, i de Francesc Daví) dóna al DAví una peça de terra que té per dit monestir en la Coma de Santa Agnès.

Dotze anys després, en un testament de 1341 l'esposa de Pere Noguera, de Sant Llorenç Savall, demana ser enterrada al monestir de la Mola i fa una deixa de tres diners a l'ermita de Santa Agnès.

L'any 1464, Pere Bassar, batlle de Matadepera per nomenament reial, es persona amb la vara d'alcalde a la parròquia de Sant Esteve de la Vall, al Monestir de Sant Llorenç del Munt i a Santa Agnès.

No hi ha cap continuació en la documentació fins al segle XVI. Tot i que a la llinda del portal al recinte hi ha la data gravada de 1595, és possible que faci referència a les ampliacions que promogué l'abat Pere de Sant Joan, juntament amb la construcció de l'edifici de planta rectangular de planta baixa i dos pisos.

El 8 de juliol de l'any 1543, en el seu testament, Joan Busqueta, hi ha una deixa per una missa a l'ermita de Santa Agnès.

L'any 1651 El Consell de la vila de Terrassa s'adreça en processió fins a l'ermita per demanar els beneficis de la pluja.

Pujades també esmenta que a principis del segle XVII "(...) suelen vivir en esta cueva y en otras que hay al rededor algunos siervos de Dios, que en la vida y soledad quieren imitar a los Santos Padres del yermo y antiguas anacoretas (...)". Un ermità o penitent conegut fou el franciscà Bonaventura Grau, que deixà la seva tasca com infermer del Convent de Terrassa per instal·lar-se a l'ermita pels volts de 1651. Després de penitències extremes, abandonà el seu recés. Fou beatificat per Pius X l'any 1906.

El 9 de gener de l'any 1659, Jaume Rovira, de Moià, rep llicència del Vicari General per servir d'ermità a la capella de Santa Agnès.

A partir de la segona meitat del segle XVII i durant la primera meitat del segle XVIII gaudí d'una gran devoció popular, coincidint amb l'edició d'uns goigs dedicats a Santa Agnès del Munt, patrona dels ermitans, l'any 1722 i amb la col·locació al costat del portal de la sagristia, d'un retaule sufragat per devots de Granollers.

Aquest mateix any, el Bisbe de Barcelona, per voluntat del rector de Sant Joan de Matadepera, suprimeix la processó tradicional del 6 de maig a l'ermita de Santa Agnès.

El 19 d'agost de 1703 Josep Mata disposa que després del seu òbit li siguin dites vint-i-cinc misses a Sant Agnès i la mateixa quantitat a la capella de la Mola.

El 17 de desembre de 1720, a Sant Llorenç del Munt, se signen els capítols matrimonials entre Pau Illa, fadrí i pagès de Sant Feliu del rAcó amb Francesca Bellber, filla de Jaume Bellbé, sastre de la vila de Castellterçol, ermità en aquesta època de Santa Agnès.

El 1737 es documenta la darrera visita pastoral on s'esmenta que Santa Agnès estava habitada i s'hi celebrava el sant sacrifici de la missa.

L'any 1740 G. Planelles és el nou ermità.

L'any 1741, fra Benet Colell, del monestir de Sant Llorenç del Munt va a Santa Agnès per dir-hi missa.

L'any 1744 Josep Font, per llicència del Vicari General habita Santa Agnès com a ermità i l'any següent se li demana que abandoni la capella.

Ballbé (BALLBÉ:1987) escriu que l'any 1778 es retirà l'ara de l'altar, i que el 12 de maig de 1791 es retirà la imatge de Santa Agnès per ser traslladada al Monestir de Sant Llorenç del Munt, des d'on després viatjaria a Sant Pau del Camp.

El 1790 mor a Santa Agnès un monjo de Terrassa. L'endemà el seu cós és traslladat a la vila.

L'any 1982, el senyor Quadras, de Can Pobla fa col·locar una nova imatge de Santa Agnès de ferro forjat, desapareguda actualment.

Bibliografia

AA.VV. (1974). Catálogo espeleológico de la provincia de Barcelona. GES-CMB. Club Montañés Barcelonés. Diputación Provincial de Barcelona.

AJUNTAMENT de Matadepera (2009). Pla d'Ordenació Urbanística Municipal de Matadepera. Volum IV. Catàleg de Béns.

ARABIA i SOLANAS, Ramon (1878). Excursió a Sant Llorenç del Munt, dins Memòries de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, vol. 2, pp. 106-134. Dies 23, 24 i 25 de març.

BALLBÉ i BOADA, Miquel (1987). L'ermita de Santa Agnès. Sant Llorenç del Munt. Matadepera. Elecé, S.A.L. Terrassa.

FERRANDO i ROIG, Antoni (1983). El Parc Natural de Sant Llorenç del Munt i Serra de l'Obac. Història i arqueologia vistes per un excursionista. El Pot, Cooperativa. Sabadell.

FERRANDO i ROIG, Antoni (1987). El monestir de Sant Llorenç del Munt i les seves possessions. Publicacions de l'Abadia de Montserrat. Montserrat.

FONT, Xavier; MUNUERA, Jaume (2014). *Matadepera. Patrimoni cultural*. Ajuntament de Matadepera.

GRAU, Edmond i VANCELLS, Frederic (1997). 70 fonts de Sant Llorenç del Munt i l'Obac amb itineraris per visitar-les. Terrassa: El Cau Ple de lletres editorial.

LACUESTA, Raquel; MOLET PETIT, Joan; RUIX DE GUINEA, Jesús Àngel (2001). Inventari del Patrimoni Arquitectònic. Parc Natural de Sant Llorenç i Serra de l'Obac. Diputació de Barcelona. Serveis del Patrimoni Arquitectònic Local i de Parcs Naturals.

PUJADAS, Jeroni (1609). *Coronica Universal del Principat de Cathalunya. Dirigida als illustres de molta magnificència Senyors Francesch Palau, Joseph Dalmau (en Drets Doctor,) Ciutadans honrats, Bernardi de Aranchapi Militar, Luch Talavera Mercader, Antoni Magi Bassa Ferrer, Concellers, y Savi Consell de Cent, de la Fidelisima y Insigne Ciutat de Barcelona*. Composta per Hieronym Pujades en drets. Doctor, natural de la matexa Ciutat. Casa de Hieronym Margarit. Barcelona.

Enllaços d'interès:

<https://www.espeleoindex.com/crearPDF.php?id=962>

[Dipòsit digital de documents de la UAB.](#)

